

Аккад империяси, милоддан аввалги 2334–2279 йилларда Саргон Аккадий томонидан асос солинган, кадимги Месопотамия тарихида муҳим бурилиш нуктасини ташкил этади. Дунёдаги илк империя сифатида Аккад бошқарув, маданият ва ҳарбий юришлар соҳаларида янги даврни бошлаб берди. Бу эсседа империянинг келиб чиқиши, кенгайиши, ютуқлари ва таназзули ўрганилиб, унинг тарихий мероси таҳлил қилинади.

Аккад империяси асосан ҳозирги Ироқ ҳудудидаги Месопотамияда юзага келган. Саргон аввалида Киш шаҳри подшоҳи Ур-Забабанинг ичимлик бошқарувчиси бўлган. У ҳарбий маҳорат ва стратегик иттифоклар орқали ҳокимиятга эришиб, шумер шаҳар-давлатларини ағдариб, шимолий ва жанубий Месопотамияни ягона ҳокимият остига бирлаштирди ва Аккад империясини барпо қилди.

Саргон ва унинг ворислари, айниқса Нарам-Син ва Шар-Кали-Шарри даврида империя жуда кенгайди. У Форс кўрфазидан то Ўрта Ер денгизигача, шунингдек, ҳозирги Эрон, Сурия ва Туркия ҳудудларининг баъзи қисмларини ўз ичига олган. Аккадийлар империяни турли ҳудудларга бўлиб, уларни садокатли ҳокимлар орқали бошқариш тизимини жорий қилганлар. Бу бошқарув тизими кейинги империяларга таъсир кўрсатган.

Аккад империяси шумер ва семит маданиятларининг уйғунлашуви натижасида санъат, адабиёт ва дин соҳаларида янги ютуқларга эришди. Аккад тили империянинг расмий ва дипломатик мулоқотлар тилига айланиб, кенг фойдаланилди. Технология ва меъморлик соҳасидаги ютуқлар, жумладан, зиккуратларнинг ривожланиши, ушбу даврнинг муҳим

ютукларидандир.

Аккад армияси интизоми ва ташкил этилганлиги билан машхур бўлиб, империяни кенгайтиришда хал килувчи роль ўйнаган. Қўшма камон ва ривожланган куруллардан фойдаланиш уларга душманлари устидан катта устунлик берарди. Кируллик ёзувлари ва рельефларда акс ётган харбий юришлар империя кудрати ва стратегик кобилиятини намоён ётган.

Аккад империясининг таназзули милоддан аввалги 2154 йилларда бошланган. Бу таназзул ички исёнлар, иктисодий кийинчиликлар ва кўчманчи кутлар хужуми билан боғланган. Марказий хокимиятнинг заифлашиши империянинг бўлиниб кетишига сабаб бўлиб, янги давлатлар, жумладан, Урнинг Учинчи сулоласи каби кудратларнинг юзага чикишига йўл очган.

Абу Муслим